

Штомесячны маніторынг

Палітыка

- Частковая адмена санкцый ЗША і ЕС
- Краіны АЭП падтрымліваюць паглыбленне еўразійскай інтэграцыі
- КДБ прадухіліў тэракты
- Дзяржорганы абавяжуць праводзіць адкрытыя пасяджэнні
- Ініцыятыва «Народны рэферэндум»

Эканоміка

- Стварэнне «Саюзкалія» адкладаецца
- Урад змагаецца з праблемай неліквіду
- Расія мае намер пабудаваць у Беларусі газавыя сховішчы
- Расійскі бізнес заклікае пасольства Расіі абараняць свае інтарэсы

Соцыум

- Рэформы ў галіне жыллёвага будаўніцтва
- Скарачэнне даступнасці вышэйшай адукацыі
- Зніжэнне тэмпаў інфляцыі і рост сярэдняга заробку

Культура

- Лібералізацыя культурнай сферы
- Ланская вывела Беларусь у фінал «Еўрабачання»
- Адбыўся першы еўрапейскі міжкультурны фестываль
- «Мяккая беларусізацыя» захоўвае супярэчлівы характар

Палітыка

I. Знешняя палітыка

У канцы траўня стала вядома аб прыпыненні санкцый ЗША ў дачыненні да «Белтэхэкспарту» і «БелОМА», а таксама аб зняцці санкцый Еўрасаюза з былога намесніка рэдактара газеты Адміністрацыі Прэзідэнта «СБ – Беларусь Сёння» Ганны Шадрынай і дзвюх кампаній – «Аквадыў» і «Спорт-Пары». Паводле пэўнай інфармацыі, прынамсі «Белтэхэкспарт» прыкладаў істотныя намаганні, каб адвесці ад сябе падазрэнні ва ўдзеле ў іранскай ядзернай праграме, на падставе якіх ён быў уключаны ў амерыканскі «чорны спіс». Па ўсёй верагоднасці, працэс перагляду Радай ЕС абгрунтаванасці санкцый у дачыненні да А. Шадрынай і юрыдычных асобаў быў ініцыяваны апеляцыямі апошніх да Сакратарыяту Рады ЕС. Гэта значыць, цалкам магчыма, выключэнні з «чорнага спісу» сталі вынікам фармальнай прававой працэдур, а не знаку добрай волі з боку ЕС беларускім уладам.

Лідэры краін Еўразійскай эканамічнай прасторы ў межах пасяджэння Вышэйшага еўразійскага эканамічнага савета пацвердзілі намер паглыбляць інтэграцыю і завяршыць падрыхтоўку дамовы аб стварэнні Еўразійскага эканамічнага саюза да траўня 2014 г. Акрамя зацверджаных праектаў Мемарандума аб паглыбленні ўзаемадзейнення ЕЭК з Кыргызстанам і Украінай, бакі зацвердзілі два вялікія амбіцыйныя дакументы: аб канцэпцыі ўзгодненай аграпрамысловай палітыкі дзяржаў-членаў МС і ЕЭК і аб асноўных арыенцірах макраэканамічнай палітыкі. Апошні дакумент у межах «стварэння ўмоў для стабільнага эканамічнага росту» вызначае адным з прыярытэтных напрамкаў паглыбленне супрацоўніцтва ў рэальным сектары эканомікі. Гэты дамоўны пункт фактычна будзе з'яўляцца фармальнай прававой асновай расійскага ціску па пытанні стварэння шэрагу сумесных расійска-беларускіх холдынгаў.

II. Улада

Кіраўнік КДБ Валерый Вакульчык заявіў аб прадухіленні шэрагу тэрактаў, якія нібыта рыхтаваліся анархістамі. У якасці прыкладу ён прывёў прадухіленне выбуху, што планаваўся на 31 снежня 2011 г. Гэтая вестка было шырока асветленая ў СМІ. Застаецца загадкай, чаму гэтая не вельмі новая інфармацыя была апублікаваная толькі цяпер і менавіта Вакульчыкам, а не ранейшым шэфам КДБ Зайцавым. Верагодна, Камітэт дзяржаўнай бяспекі, які страціў за апошні год статус асноўнай спецслужбы (узмацніўся Аператыўна-аналітычны цэнтр пры Прэзідэнце РБ), такім чынам дэманструе кіруючай эліце сваю важнасць.

30 траўня Палата прадстаўнікоў у першым чытанні прыняла папраўкі ў закон «Аб інфармацыі, інфарматызацыі і абароне інфармацыі». Прававыя змены абавязваюць дзяржаўныя органы праводзіць адкрытыя пасяджэнні з мэтай інфармавання грамадзян аб сваёй працы. Гэта патрабаванне будзе распаўсюджвацца як на рэспубліканскія органы кіравання, так і на мясцовыя выканаўчыя і распарадчыя органы. Дакумент таксама ўстанаўлівае абавязак дзяржорганаў штогод размяшчаць у СМІ і на афіцыйных інтэрнэт-сайтах звесткі аб выніках сваёй працы. Магчыма, такая мера стала своеасаблівай саступкай грамадскасці, раздражнёнай недахопам адкрытага абмеркавання такіх важных для краіны праектаў, як будаўніцтва АЭС і стварэнне Кітайска-беларускага індустрыяльнага парку.

III. Апазіцыя і грамадзянская супольнасць

Дамінуючай тэмай траўня стала абвешчаная «тройка» (БНФ, «Гавары праўду!» і Рух «За свабоду») ініцыятыва па правядзенні «народнага рэферэндуму». Ідэя кампаніі заключаецца ў шырокай камунікацыі з неангажаванымі ў партыйнае і грамадскае жыццё беларусамі для фармулявання пытанняў рэферэндуму з наступным зборам подпісаў для падачы ў ЦВК. Гэта значыць, асноўнай мэтай з'яўляецца пашырэнне камунікацыі апазіцыі з насельніцтвам напярэдадні выбарчых кампаній 2014–2015 гг. Паводле слоў ініцыятараў, ілюзія адносна магчымасці правядзення эфектыўнага рэферэндуму ў існуючых рэаліях яны не маюць. Гаворка ідзе, у першую чаргу, аб пашырэнні сацыяльнай базы апазіцыі і інфармаванні насельніцтва.

Эканоміка

I. Знешні гандаль

У траўні было абвешчана аб пераносе стварэння «Саюзкалія», сумеснага трэйдара «Уралкалія» і «Беларуськалія», рэгістрацыя якога плануецца ў афшорнай зоне (горад Цуге, Швейцарыя). Гэта звязана з неабходнасцю атрымання згоды антыманапольных ведамстваў краін, якія з'яўляюцца бягучымі і меркаванымі рынкамі збыту. Чакаецца, што функцыі цяперашняга сумеснага трэйдара «Беларускай калійнай кампаніі» (БКК) будуць паступова перададзеныя «Саюзкалію», які зможа заключаць спотавыя, а пазней доўгатэрміновыя здзелкі. Мяркуецца, што стварэнне сумеснага трэйдара ў афшорнай зоне значна павялічыць эфектыўнасць продажаў «Беларуськалія» на знешніх рынках за кошт падатковых паслабленняў.

Пастанова Савета Міністраў РБ №396 ад 20 траўня 2013 г. усталёўвае план па нарошчванні экспарту на перспектыўныя рынкі. Пастанова прынятая з мэтай выканання даручэння прэзідэнта па дасягненні збалансаваных паказчыкаў знешняга гандлю. Дысбалансы ў знешнім гандлі выкліканыя зніжэннем попыту на беларускую прадукцыю на асноўных рынках збыту: экспарт тавараў у ЕС першым квартале 2013 г. знізіўся на 42,2% (у першую чаргу за кошт ліквідацыі «растваральнікавай» схемы), у той час як экспарт у расійскім напрамку вырас усяго на 4,4%. Акрамя таго, згодна з пастановай мінэканомікі №315 ад 27 красавіка 2013 г., з 6 траўня больш не ўсталёўваюцца мінімальныя адпускныя цэны на тавары, якія ідуць на экспарт. Дадзеная мера закліканая павялічыць аб'ёмы экспарту беларускай прадукцыі за кошт магчымасці паніжэння коштаў з боку экспарцёраў і пашырэння попыту на прадукцыю на знешніх рынках.

Па выніках першага квартала 2013 г. доля беларускага МАЗа на расійскім рынку грузавікоў знізілася амаль у два разы з 14,3% да 7,4%. Зніжэнне адбылося за кошт павелічэння долі расійскіх грузавікоў, а таксама росту паставак грузавых аўтамабіляў замежных вытворцаў. Зніжэнне долі беларускіх грузавікоў адбылося праз павелічэнне канкурэнцыі з прадукцыяй заходніх і азіяцкіх вытворцаў, абумоўленай уступленнем Расіі ў СГА. Акрамя гэтага, не выключаны адміністрацыйны ціск на расійскіх спажыўцоў з прычыны зацягвання беларускім бокам рашэння па стварэнні сумеснага холдынгу «Расбелаўта». У цэлым, скарачэнне сукупнага экспарту ў Расію ў другім квартале выклікана запаволеннем росту расійскага ВУП (у 1-м квартале 2013 г. ён склаў 1,6%), што ставіць пад сумнеў верагоднасць росту беларускага экспарту ў Расію ў кароткатэрміновай перспектыве.

II. Фінансавы сектар

Паводле звестак Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь, за першыя пяць месяцаў года знешні дзяржаўны доўг Беларусі вырас на 4,4%, у абсалютным выражэнні павялічыўшыся на 374,5 млн. даляраў да 12,4 млрд. даляраў. Павелічэнне адбылося з улікам выканання абслугоўвання даўгавых абавязацельстваў Беларусі перад МВФ у памеры 527,6 млн. даляраў.

Сальда знешняга гандлю таварамі і паслугамі па выніках першага квартала склала мінус 564,2 млн. даляраў. Рост ВУП за першыя чатыры месяцы 2013 г. склаў 2,5%, у той час як за першы квартал гэты паказчык складаў 3,5%. Пры гэтым, ЕБРР пагоршыў свае прагнозы адносна росту беларускага ВУП з 2,5% да 2%.

III. Рэальны сектар

Намеснік прэм'ер-міністра Беларусі Міхаіл Русы праанансаваў праект указу, закліканага актывізаваць разгрузку складоў ад нерэалізаванай тэхнікі. Прававы папярэднік дадзенага праекта, указ №143 ад 2 красавіка 2013 г., быў выдадзены з мэтай знізіць празмерную загрузжанасць складоў беларускіх прадпрыемстваў шляхам прадастаўлення прадукцыі прадпрыемстваў у лізінг прадпрыемствам аграсектара. Нагадаем, што па стане на 1 траўня 2013 г. складскія запасы прадпрыемстваў складалі 82,4% ад месячнай нормы вытворчасці.

Указ прэзідэнта № 228 ад 20 траўня 2013 г. прадугледжвае пабудову на тэрыторыі Беларусі двух падземных сховішчаў газу на тэрыторыі Гомельскай і Брэсцкай абласцей. Праектаваннем і пабудовай сховішчаў будзе займацца «Газпрам трансгаз Беларусь», а сама пабудова будзе праведзена «ў мэтах забеспячэння энергетычнай бяспекі Рэспублікі Беларусь і эфектыўнага развіцця падземнага захоўвання прыроднага газу на тэрыторыі краіны».

IV. Прадпрымальніцтва

Расійскія акцыянеры ААТ «Сукно» звярнуліся па дапамогу да прадстаўнікоў расійскай амбасады ў Беларусі ў сувязі са слуханнямі ў Вышэйшым гаспадарчым судзе па справе аб незаконнай дадатковай эмісіі акцый прадпрыемства. Рашэнне аб дадатковай эмісіі было прынятае на сходзе акцыянераў ААТ «Сукно» ў чэрвені 2012 г. У выніку, доля расійскіх акцыянераў была размытая з 35% да 20%. Акцыянеры паказваюць на фальсіфікацыю пратаколу сходу і незаконнасць дадатковага выпуску акцый. Рашэнне аб прыцягненні прадстаўнікоў расійскай амбасады ў якасці пасрэднікаў было прынятае як дадатковы «аргумент» у судовай справе, якую расійскія акцыянеры ААТ «Сукно» фактычна вядуць з беларускай дзяржавай.

Соцыум

У сацыяльнай сферы травень стаў месяцам, у якім атрымалі рэалізацыю тэндэнцыі, што пачаліся ў пачатку года. Атрымаў сілу ўказ аб палажэннях жыллёвай праграмы на 2013–2016 гг., якія робяць больш жорсткім кантроль над размеркаваннем дзяржаўнай падтрымкі пры наданні жылля. Зацверджаныя кантрольныя лічбы прыёму ва ўстановы вышэйшай адукацыі на 2013 г., якія разам з рыторыкай намесніка міністра адукацыі дэманструюць тэндэнцыю зніжэння даступнасці адукацыі, без прапановы па змяненні якасці адукацыі. Адбываецца паступовы рост заробкаў, аднак захоўваецца тэндэнцыя на павышэнне тарыфаў.

Ва ўказе прэзідэнта №246 ад 30 траўня замацоўваюцца такія палажэнні жыллёвай праграмы на 2013–2016 гг. як забарона на адчужэнне льготнага жылля на працягу 5 гадоў і аднаразовае прадастаўленне падтрымкі для адной сям'і. Гэтыя меры не толькі зніжаюць магчымасці па атрыманні дзяржаўнай дапамогі, але і могуць паўплываць на павышэнне коштаў на рынку нерухомасці за кошт скарачэння прапановы з боку ўладальнікаў льготнага жылля. У той самы час, развіваецца будаўніцтва арэнднага жылля, што, з аднаго боку, можа ў некаторай ступені вырашаць жыллёвае пытанне ў кароткатэрміновай перспектыве, а з іншага – зніжае дзяржаўныя вытраты на падтрымку насельніцтва.

Міністр працы і сацыяльнай абароны М. Шчоткіна актыўна выкарыстоўвала рыторыку забеспячэння высокага ўзроўню падтрымкі маладым маці без укаранення новых форм падтрымкі і заканадаўчых змен у сацыяльным забеспячэнні. Адзіным новаўвядзеннем можна лічыць прапанову бясплатнай няні для бацькоў двойні. Беларускія чыноўнікі Міністэрства аховы здароўя і Мінпрацы прадстаўляюць рост нараджальнасці як доказ эфектыўнай работы ўрада, а не як вынік узроставай структуры насельніцтва і цыклічнасці ў дынаміцы нараджальнасці. Можна казаць пра тое, што рост нараджальнасці, звязаны з адкладзеным рашэннем аб нараджэнні дзіцяці падчас крызісаў 2009 і 2011 гг. і ўзроставай структурай жанчын фертыльнага ўзросту, не атрымаў належнай падтрымкі дзяржорганаў і будзе кароткатэрміновым.

Для траўня традыцыйнай з'яўляецца ўвага да ветэранаў і пенсіянераў. У Мінску ў гонар Дня Перамогі шэраг прадпрыемстваў бытавога абслугоўвання надаваў зніжкі для ветэранаў. Пенсіянеры атрымліваюць сезонныя льготы на праезд у электрычках. У той жа час, павялічваюцца тарыфы на праезд у гарадскім пасажырскім транспарце. Кропкавыя змены ў сферы сацыяльнага забеспячэння працягнула пастанова Саўміна №433 «Аб зацвярджэнні Палажэння аб постінтэрнатным суправаджэнні дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, а таксама асоб з ліку дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў». Пастанова прадугледжвае пашырэнне дагляду і клопату пра дзяцей, але, з іншага боку, і павелічэнне кантроль за маёмасцю дзяцей-сірот. Так, палажэнні пастановы прадугледжваюць дзяржаўны кантроль і абмежаванні для маніпуляцый з сацыяльным жыллём, якое прадастаўляецца дзецям-сіротам, што пераклікаецца з указам прэзідэнта № 246 аб палажэннях жыллёвай праграмы.

Мяркуючы па заявах мэра Мінска Мікалая Ладуцкі, рэструктурызацыя аплаты паслуг ЖКГ пацягне павелічэнне нагрузкі на грамадзян. Прапануецца ўвесці пакватэрны ўлік ацяплення ў сувязі з тым, што «ўзровень адказнасці насельніцтва за энергазберажэнне зусім недастатковы».

Канец навучальнага года і пачатак уступнай кампаніі сталі лагічным вынікам ранейшых тэндэнцый у сферы адукацыі. З пачатку года дзяржорганамі актыўна абмяркоўвалася нізкая якасць беларускай адукацыі, але не вылучалася праектаў і рэформаў, здольных змяніць сітуацыю. Узгадненне спісу кантрольных лічбаў прыёму ва ўстановы вышэйшай адукацыі са значным скарачэннем долі бюджэтных месцаў (яны складуць менш за 40% ад агульнага плана) і крытыка намесніка міністра ў дачыненні да прыватных ВНУ і ўзроўню прыёму на завочнае аддзяленне вядуць да скарачэння даступнасці адукацыі без павышэння яе якасці.

У сферы дабрабыту насельніцтва працягваецца павольны рост заробкаў. У красавіку сярэдняя зароботная плата склала 4,9 млн. рублёў (565 даляраў), рэальная зароботная плата вырасла на 3,7% (тэмп росту вышэйшы, чым 3% у сакавіку ў параўнанні з лютым). Паводле апублікаваных у траўні звестак Белстата, інфляцыя ў красавіку склала 0,5%, што з'яўляецца рэкордна нізкім паказчыкам. Рэзкае запаволенне інфляцыі паслужыла стымулам да зніжэння Нацбанкам стаўкі рэфінансавання, якая ў траўні паменшылася з 27% да 25%. Стаўка ўсё ж застаецца занадта высокай, каб гэта паўплывала на попыт на крэдыты, у тым ліку, для будаўніцтва жылля. Такім чынам, у сацыяльнай сферы паранейшаму не адбываецца значных зрухаў, не ініцыююцца рэформы і захоўваецца «эканомнае» стаўленне дзяржавы да пытанняў сацыяльнага забеспячэння.

Культура

У траўні адбылася прыкметная лібералізацыя культурнага ландшафту: упершыню за апошнія гады адбыліся легальныя выступы некалькіх забароненых гуртоў; Міністэрства інфармацыі зарэгістравала часопіс «Arche. Пачатак». Галоўнай падзеяй афіцыйнага культурнага дыскурсу традыцыйна стаў удзел Беларусі ў конкурсе «Еўрабачанне». У разгляданым месяцы адбыўся шэраг характэрных фестываляў і арт-акцый, свой юбілей адзначыў Дзяржаўны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета.

Гурты «Крама», «Neuro Dubel», «NRM», «Дай дарогу!», чыя канцэртная дзейнасць раней была забароненая, змаглі выступіць у Мінску. Скарачэнне (адмена?) «чорнага спісу» выканаўцаў, магчыма, тлумачыцца публічнай заявай А. Лукашэнкі, зробленай падчас прэс-канферэнцыі для беларускіх і замежных СМІ 15 студзеня 2013 г. Тады ён заявіў, што нічога пра такія забароны не ведае, ніякіх даручэнняў па іх складанні не даваў. Больш верагодна, што аднаўленне канцэртаў стала магчымым у выніку кулуарных перамоваў і дасягнутых кампрамісаў. Так, нядаўна лідэр гурта «Neuro Dubel» А. Кулінковіч стаў калумністам газеты Адміністрацыі прэзідэнта «СБ – Беларусь Сёння». Пасля некалькіх няўдалых спробаў атрымаць рэгістрацыю Міністэрства інфармацыі часопіс «Arche. Пачатак» 22 траўня нарэшце быў перарэгістраваны. Для аднаўлення яго выхаду з вымушанай эміграцыі вярнуўся былы галоўны рэдактар часопіса В. Булгакаў.

Спявачка Алена Ланская, якая прадстаўляла нашу краіну на конкурсе «Еўрабачанне», у трэці раз за ўсё час удзелу краіны ў гэтым конкурсе выйшла ў фінал і заняла 16-е месца. А. Лукашэнка і афіцыйная беларуская прапаганда, каментуючы вынікі конкурсу, ахарактарызавалі гэты выступ як паспяховы. Падрыхтоўку выступу А. Ланскай ажыццяўляла пераважна беларуская каманда спецыялістаў, упершыню шырока прыцягвалася спонсарская дапамога.

Значнымі падзеямі ў культурным жыцці Беларусі сталі травеньскія фестывалі і арт-акцыі: традыцыйная «Ноч музеяў», Фестываль еўрапейскага кіно, прысвечаны Дню Еўропы. З 20 па 26 траўня ў Беларусі прайшоў першы Еўрапейскі міжкультурны фестываль. Яго галоўнай мэтай стала стварэнне камунікацыйнай пляцоўкі для культурнага дыялогу, знаёмства беларусаў з гісторыяй і традыцыямі дзяржаў ЕС і краін «Усходняга партнёрства». У той жа час, заключны тур V карпаратыўнага фестывалю «Факел» ААТ «Газпрам» у Віцебску выклікаў неадназначную рэакцыю грамадскасці. Шырокі размах правядзення расійскага конкурсу, шматлікасць удзельнікаў і гасцей, якія прыехалі з Расіі, былі ўспрынятыя як пэўная экспансія расійскай поп-культуры ў беларускую культурную прастору.

23 траўня 80-гадовы юбілей адзначыў Дзяржаўны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь. А. Лукашэнка накіраваў калектыву тэатра віншаванне, аднак юбілейны канцэрт не наведаў. Па-ранейшаму супярэчлівай застаецца палітыка «мяккай беларусізацыі». Савет Міністраў не надаў льготы па арэндзе нерухомасці грамадскаму аб'яднанню «Таварыства беларускай мовы ім. Ф.Скарыны» (ТБМ), кіраўніцтва якога звярталася з адпаведнай просьбай. У выніку арганізацыя была вымушаная звярнуцца па дабрачынную дапамогу да насельніцтва.